

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

-

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

-

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

VANUPO:n asettamat tavoitteet nuorten hyvinvoinnin tukemisesta ovat askel oikeaan suuntaan. Erityinen huomio liittyy ohjelman konkreettisiin toimenpiteisiin, joilla tavoitteisiin päästään ja joiden vaikuttavuus pystytään arvioimaan.

Vaikka ohjelma mainitsee nuorten nimeämän ilmastonmuutoksen ja luonnon säilyttämisen tärkeimmäksi haasteeksi, on huomioitava, että nuorten osallistuminen päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen keskusteluun on edelleen haasteellista. Tähän tulisi kiinnittää erityistä huomiota, jotta varmistetaan kaikkien nuorten äänen kuuluville pääsy. Osallisuutta ja osallistumista edistävien menetelmien on oltava nuoria kiinnostavia ja ikätasoon sopivia sekä niitä on toteutettava nuorille tutuissa ja luonteissa ympäristöissä digi- ja reaaliaikaisissa. Nuoria kuuntelevasta päätöksenteosta on hyvä siirtyä yhä vuorovaikutuksellisempaan hallintoon.

Osallistuvien ministeriöiden suunnitellut toimenpiteet, kuten nuorisopoliittisen näkökulman ja nuorten kuulemisen sisällyttäminen valmistelutyöhön, ovat positiivisia. Kuitenkin on tärkeää varmistaa, että nämä toimenpiteet eivät jää vain paperille, vaan niillä on käytännön vaikutuksia ja ne toteutetaan tehokkaasti. Osallisuutta, vaikuttamista ja kuulemista edistävien menetelmien käyttöönottoa on tuettava julkisessa hallinnossa. Valmistelijoiden kouluttaminen ja rakenteiden

vakiinnuttaminen ovat hyviä tavoitteita. Nuorten osallisuuden suunnitelmallinen edistäminen koko organisaatiossa on tärkeää, jotta osallisuuden ja vaikuttamisen edistäminen eivät henkilöidy. Toimenpiteiden tulee ulottua valtionhallinnon lisäksi muille hallinnon tasoille, mm. kuntiin ja hyvinvointialueille. Nuorten osallistuminen on vietävä osaksi johtamisen prosesseja.

Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden edistämässä eri ryhmiin kuuluvien nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet tulisi turvata, ja selkeäkielisyyteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Monenlaiset nuoret ja elämäntilanteet on otettava huomioon kaikessa toiminnassa, ja osallisuutta edistävien menetelmien saavutettavuutta tulee arvioida, jotta myös haavoittuvassa ja vähemmistöasemassa olevien nuorten ääni kuuluu päätöksenteossa. Nuorten tavoittamisessa on otettava huomioon se, että saadaan mukaan erityisesti ne, joiden ääni ei muuten kuulu. Esimerkiksi toisella asteella opiskelevien nuorten kohdalla ammatillisessa koulutuksessa olevat nuoret jäävät toistuvasti vähemmän edustetuiksi verrattuna lukiokoulutuksessa oleviin. Tarvitaan uudenlaisia tapoja ottaa nuorten ääni mukaan päätöksentekoon ja näiden tapojen suunnittelun on toteuduttava yhteiskehittämällä nuorten ja nuorten parissa toimivien ohjaajien ja opettajien kanssa. Erilaisten ryhmien erityispiirteet tulee huomioida.

Nuorten turvallisuuden tunteen vahvistamisen osalta on kiitettävää, että ennaltaehkäiseviin ja jälkitoimiin panostetaan. Kuitenkin kiusaamisen, väkivallan ja syrjinnän ehkäisemiseksi tarvitaan tehokkaita ja tutkimusperusteisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan kaikkien nuorten turvallisuus. Toimenpiteiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa nuorten äänen tulee kuulua. Osallisuuden ja vaikuttamisen rakenteiden kehittämisessä yhteistyö hallinnon ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten ja tahojen kanssa on tärkeässä roolissa.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osallisuus luo yhteisöllisyyttä, joka taas lisää hyvinvointia. Niinpä osallisuuden vahvistaminen liittyy kiinteästi nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen. Hyvinvointityössä on tärkeää luoda yhteistyöverkostoja nuorisotyön ja julkisen hallinnon välille. Yhteistyöllä voidaan tehokkaasti vastata nuorten esiin nostamiin tarpeisiin ja haasteisiin. Uusien osaamiskeskusten työn tulisi rakentua vahvasti aiemman kehittämistyön päälle, jotta vältetään tarpeettomalta päällekkäiseltä työltä. On tärkeää ymmärtää, että työn ei tarvitse lähteä tyhjältä, vaan sen tulee muodostaa jatkumo aiempiin kehittämistoimiin.

Osaamiskeskusten tehtävät on määriteltävä selkeästi, jotta nuorisotyön kehittäminen kentällä olisi hyödyllistä ja vaikuttavaa. Selväräjaisuus tehtävissä auttaa fokusoimaan resurssit oikein ja varmistaa, että keskuksat tuottavat konkreettista lisäarvoa.

Vaikutusten arvioinnin osalta on tärkeää panostaa laadukkaaseen ja johdonmukaiseen prosessiin. Tämä mahdollistaa tehokkaan seurannan ja antaa realistisen kuvan osaamiskeskusten toiminnan vaikutuksista. Tämä VANUPO:sta puuttuu.

Osaamiskeskusten välisen yhteistyön merkitystä tulee korostaa. Nykyisen osaamiskeskusrakenteen puitteissa yhteistyötä on jo toteutettu eri teemojen osalta, kuten ruotsinkielisyys, viestintä, tiedontuotanto ja osallisuus. Kuitenkin synergian lisäämiseksi olisi suositeltavaa syventää ja koordinoida yhteistyötä entisestään, jotta keskusten välinen yhteentoimivuus saavutettaisiin mahdollisimman tehokkaasti.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Nuorten äänen kuuluminen ohjelmassa on hyvää. On toivottavaa, että kun toimenpiteet konkretisoituvat lisää ja mm. painopisteiden toimenpiteet tarkentuvat, nuorten esiin nostamat huolet näkyvät tulevaisuuden nuorisopolitiikan toteutuksessa ja nuorisotyön kehittämisessä. Lisäksi on kannustettavaa, että vuoropuhelu nuorten kanssa jatkuu myös tulevaisuudessa.

Nuorten Akatemian / Osallisuuden osaamiskeskuksen lausuntoa on ollut luomassa nuorisoalan osallisuuden osaamiskeskuksen työryhmä yhteistyössä.

Antti Ollikainen
Nuorten Akatemia / Osallisuuden osaamiskeskus